

Toomas Suuman on Karl Ernst von Baeri doktoritöö eestlaste endeemilistest haigustest läbi lugenud. “Tema kõrvalpilk minu rahvale puudutab mind loomulikult. Ta on minu jaoks põhjendamatult üleolev,” ütleb näitleja.

ARLET PALMISTE

toimetus@virumaateataja.ee

Karl Ernst von Baeri 150 aasta tagused kirjutised kõlavad ka tänasel päeval äärmiselt aktuaalselt. Kas inimene on ajas muutunud ka?

Suures pildis ma seda ei usu. Isiklikus plaanis tekib küsimus, mida see tähendab ja kui palju muutused lähevad inimesele korda. Ja kui palju inimene tegeleb iseenesega või siis teistega.

Mängite Piibe teatri lavastuses von Baeri. Kas ajaloolise tegelase kehas-tamine annab näitlejale lisavastutuse?

Ei sugugi. Ajaloolisele lavakujule saab külge pookida mõningaid ajastust lähtuvaid tehnilisi nippe, et roll saaks huvitavam. Aga rolli taga tuleb ikka otsida inimest ja seda, mis teda huvitas ja mida ta tahtis teatud perioodil oma elus saavutada ja kas ta seda siis saavutas. Kuidas ta sai hakkama teiste inimestega, kellega ta kokku puutus, kuidas inimesed tema mõtlemist muudavad või tema ideid kinnitavad.

Ajaloolist inimest ei saa kõrvalt jälgida, et teda siis maha kopeerida, ja see oleks vist ka siis igav.

Ajalugu on tihti arvurägestik, kuid me ei näe seal taga inimeste mõttemaailma, seda, miks midagi tehti. Näitleja tegeleb just nende sisemiste otsimiste ja heitlustega. Kas Baer on saanud teile oma-seks?

Ma ei saa nii kategooriline olla, et ma teda tunneksin. Ma hindaks ennast siis ikka väga kõrgelt. Karl Ernst von Baer – Tartu ülikooli kasvandik, Eestis sündinud, kelle juuba noores põlves avaldatud tööd on mõjutanud teadusmaailma.

Ma ei taha kasutada sõnu nagu metabolism või endeemilised haigused. Ma ei ole sellel alal asjatundja, kuigi ma olen selle kohta lugenud. Ma olen tema doktoritöö eestlaste endeemilistest haigustest läbi lugenud.

Tema kõrvalpilk minu

Toomas Suuman - Karl Ernst von Baer

Näitleja Toomas Suumanil on Piibe teatri lavastuses “K. E. von Baeri lõpetamata uurimus” külalishäälse rolli täita Baeri roll. Näidend algab sõnadega “Olen 77 aastat vana ja ei tea maailma asjust ikka mitte midagi.”

TEATER

“K. E. von Baeri lõpetamata uurimus” jutustab loo Eesti pinnalt võrsunud kuulsaimast teadlasest Karl Ernst von Baerist, kes sündis 1792. aastal Piibe mõisas ja kelle suurimaks saavutuseks teadusmaailmas oli imetajate munaraku ja seeläbi meie põlvnemise avastamine.

- Autor ja lavastaja Arlet Palmiste.
- Mängivad Toomas Suuman (Rakvere teater) ja Erik Ruus.
- Kostüümikunstnik Jana Wolke.
- Esietendus 6. oktoobril Läsna rahvamajas.

K. E. von Baeri TSITAATE

“Pärast sügistöid polegi eestlastel miskit muud teha kui pimedatel talveõhtutel end kurguauguni rasvast sea-liha, mooritud hapukapsaid, musta leiba ning muud raskesti seeditavat kraami täis vitsutada, peale üliohtrasti põletatud viina ja kanget koduõlut juua, pärast seda ent ühetoonilist laulujoru venitada ja veidramoelist jõnktantsu tammuda.”

“Olen korduvalt selgitanud, et koolis peaks alustama üldhariduse andmisega. Mis puudutab aga ameti omandamist, siis on selge, et põllumajandust, ametnikutööd, sõjandust, neid tuleb õppida ikka praktilise töö käigus.”

“Teadmisväärtus pole mitte üksnes see, mis asub meist ajas ja ruumis kaugel, vaid ka see, mis siinsamas meie kõrval asub.”

rahvale puudutab mind loomulikult. Ta on minu jaoks põhjendamatult üleolev. Samas oma hilisemates kirjatöödes ei tee ta vahet, mis rahvusest on pat-sient. Talle oli oluline, et rahvas oleks terve ja tugev. Ennekõike mõtlevad inimesed.

Aga mismoodi sai ta seda nõuda oma patsientidelt, kelle peamine eluviis on rängalt tööd rügada, et üleüldse alles jääda?

Ma tunnen oma rahvast, sest ma mängin talle. Mulle on tähtis teada, miks mu rahvas on selline, nagu ta on. Üheselt sellele vastata on võimatu ja seepärast ei tahaks ma sellest rääkida, kuid ometi on seal mingid palistused, mingid paigad, mis aina korduvad. Mind huvitab, mis sunnib nõnda käituma või mispärast see nõnda on.

Minul on võimalik oma rahva arengut jälgida alates Läti Henriku kirjapandust. Me oleme siin maal viljelenud ühesugust eluviisi juba 6000 aastat. Tehnika on muutunud, kuid eluviis mitte.

Mind on paelunud eesti rahva soov olla vaba ja ühel hetkel 1980-ndatel olen ka ise osa võtnud neist vabadusepüüdlustest. Need olid kaunid ajad. Ammu enne mind on öeldud, et väga lihtne on maad ja riiki vabaks kuulutada, kuid inimese vabaks saamisega läheb aega rohkem. Mida see tähendab – olla ka inimesena vaba? See on vastutus.

Kui tuleme Baeri juurde tagasi, siis tema pidas seda maad oma ainukeseks kodumaaks. Piibe mõisas sündinud ja Lasila mõisas kasvanud. See oli tema maa, tema kodumaa. Virumaa on minu kodu ja see on ka Karl Ernst von Baeri lapsepõlvemaa. Selles mõttes oleme temaga võrdväärset. Miks baltisakslased ja maarahvas kokku ei saanud, on natuke keerulisem. See on keerulisem, kui et ühed olid vallutajad ja teised tööloomad. Midagi on veel.

See on lõputult huvitav teema ja mulle meeldib sellega tegeleda. Olen tegeleenud ja tahan tegeleda ka edaspidi.

Baer räägib, et inimese kasvukeskkond on tema arengus äärmiselt oluline. Millised on teie kogemused?

Kontekst on äärmiselt tähtis. Seda mitte ainult inimese puhul, vaid ka kõige lihtsama väljendi puhul.

Enne ütlesin, et vabadus on ainult väljend, sõna. Kontekst tema ümber ja inimesed selles kontekstis panevad selle mõiste elama ja teevad ta lihtsaks käibe väljendiks. Küllap see nii on, et see aegruum, mis algab ammu enne meie sündi ja jätkub peale meie surma, mõjutab ja vormib meid. Kodu, inimesed meie ümber, kõik mõjutavad meid, üks vähem, teine rohkem.

Igasugu hinnangute andmiseks või järelduste tegemiseks on mingisugust distantssi vaja, et näha ja otsustada. Hinnangud on üldse ühed hirmsad asjad. Poliitika saab hinnata ja otsustada siin ja kohe, kuid see on poliitikute rida. Inimese areng on märksa keerulisem.

Baer oli oma kodumaise ülikooli ja Maarjamaa arengu üle uhke. Kas teie olete oma kodumaa üle uhke?

Kindlasti olen. Vahel ma norin, kuid minul on lubatud seda teha, sest ma olen eestlane. Selles mõttes olen ma väga tavaline eestlane. Kui keegi teine, ilma tausta ja olukorda mõistmata, kukub lõugu lajutama, siis see teeb hinge täis. See on täiesti mõistetav. Kui te küsiksite selle kuulsat küsimust, millele on alati ka vastusevariandid juba ette antud, et kas just sellist Eestit me tahtsime, siis ma vastaks ... jah.

Jah, just sellist Eestit me tahtsime, sest muidu ta oleks teistsugune. Selline küsimus on rumal, mõttetu, süüdistav ja hinnangut loov ja ennekõike kumab seal teadmine, et meie tahtsime muidugi teistsugust Eestit, aga nemad seal kusagil on kõiges süüdi. Alati keegi arusaamatu teine – või nemad – rikub meie unistuse ära. Ja kui halb on meil ja kui kohutavalt hästi on neil teistel, kes rikkusid kõik ära ja tahavad meile ainult kurja ja paha.

Vastates Baeri sõnadega, siis tekitab minule selline suhtumine piinlikkust. See on kitsarinnaline ja rumal, sest asjad ei ole üksüheselt mõeldud.

Baer üritab hoopis teisest maailmast pärit talumees Jaani õpetada ja sobitada teda oma maailmaruumi. Olgu ette öeldud, et ta ei ole selles kuigi viljakas. Kas teile meeldib selline kõrvalt näpuga näitamine?

Ei. Pole kunagi meeldinud. Kuigi olen ka sageli eksinud ja hiljem mõistnud, et oleks võinud kuulata. Samas olen ka vastu tahtmist vahel kuulunud ja võtnud teiste näpunäiteid arvesse, sest olen oma elus kohanud õpetajaid, kelle sõnad pole mõjunud näpuviibutusena.

Tüüpiline eesti mees teeb väga palju. Ma ei ole midagi teinud. Väga suure lugupidamisega vaatan inimesi, kes ehitavad maja valmis. Kes oskavad seda maja parandada, kui ta lagunema hakkab. Kes võtavad kätte ja teevad oma kätega midagi ära ja ei pea seda üldse kangelasteoks ega nõua võidupärgi. Nad saavad hakkama, minul ei ole selline tegemise pool õnnestunud. Vahel olen proovinud, kuid see kukub alati väga halvasti välja.